Živá neživá příroda IV

CHARAKTERISTIKA JEDNOTLIVÝCH SKUPIN UŽITKOVÝCH ORGANISMŮ

OKRASNÉ A UŽITKOVÉ ROSTLINY - DŘEVINY

Přednáška č. 7

Ing. Helena Jedličková Ph.D.

Mgr. Hiklová Ivana

Obsah:

- Úvod
- Klíčové pojmy
- Okrasné rostliny – dřeviny
  - členění dřevin
  - množení dřevin
  - výsadba dřevin
  - ošetřování dřevin
  - charakteristika jednotlivých zástupců

Klíčové pojmy

- **Dřeviny** jsou rostliny jejichž stonek je zdřevnatělý.

  U **stromu** je rozčleněn na nevětvený **kmen** a nahoře na rozvětvenou **korunu** (spojuje kořenový systém s korunou) např. Lípa. U **keře** je rozvětvený již od země např. borovice kleč.

- **Členění podle typu stonku:**

  1. **Stromy** – viz výše.

  2. **Keře** – rostliny jejichž stonek je celý dřevnatý a větví se hned od země – např. rybíz

  3. **Polokeře** – rostliny, jejichž spodní část stonku je dřevnatá, větví se hned od země, ale horní část je bylinná (dužnatá, šťavnatá) a každý rok na zimu odumírá - např. borůvka.

  (**Keříky** – malý keř např. vřes)

Členění dřevin podle tvaru listu a vlivu na zdraví

(☠=jedovaté, !=alergie a jinak nebezpečné♥= ozdravné v průběhu roku)

Jehličnaté dřeviny = konifery

1. - neopadavé - ♥ jedle, smrk, borovice, douglaska,
   ☠ jalovec, tis, Tuje - zerav atd.
   - opadavé - ♥ modřín

Listnaté dřeviny

2. opadavé stromy – ♥javor, buk, dub, jilm, habr, ☠ akát atd.
3. opadavé keře - ! šeřík, ♥zlatice, magnólie = šácholan, dřín
   ☠ zlatý déšť = štědřenec, ptačí zob, brslen atd.
4. neopadavé keře - stálezelené jedovaté(„mrazuvzdorné“)
   ☠ cesmína, mahónie, bobkovišeň, zimostráz, atd.
5. popínavé – ☠ břečťan, plamének atd.

Množení dřevin

generativní a vegetativní

Generativně

- **Semeny** - nejpřirozenější a nejproduktivnější způsob přináší vitální potomstvo přirozeného vzhledu.
- **Šiška (borovice, modřín, jedle atd.), míšek (tis), jalovčinka (jalovec)**
  NENÍ PLOD!!! nýbrž MODIFIKOVANÁ (přeměněná) VĚTVIČKA a LIST!!!!
  Jsou to NAHOSEMENNÉ ROSTLINY = (JEHLIČNANY)

Vegetativně

- **Dělením** - Vyjmutím z půdy a "roztrháním" nebo rozřezáním mateřského keře anebo odkrojením rýčem získáme několik sazenic k dalšímu pěstování (maliny).

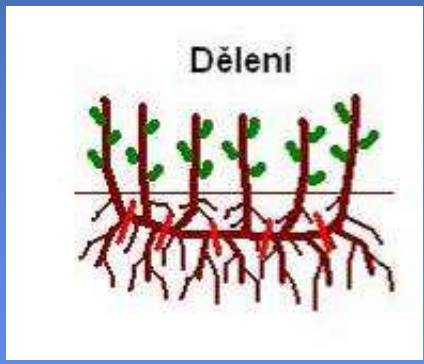

- **Řízkováním** - lépe koření řízky z mladších rostlin.
  Při rozmnožování řízkováním je třeba brát v úvahu skutečnost, že zejména jehličnany z řízků mohou mít někdy poněkud jiný tvar (snaha růst spíše do šířky).

- **Roubováním, očkováním**

Výsadba

- **Dřeviny s opadavými listy**
  Vysazujeme - na jaře před vyrašením listů
  - na podzim po opadu listů
- **Stálezelené dřeviny**
  Vysazujeme - brzy na jaře
  - brzy na podzim

Vzdálenosti rostlin závisí na konečné velikosti koruny stromu.

Mezi pomale rostoucí jehličnany můžeme vsadit rychle rostoucí dřeviny (ty se pak odstraní).

Ošetřování dřevin

- Pravidelné kypření, odstraňování odkvetlých květů, hnojení a zalévání do šířky koruny
- Před zimou **chráníme citlivé dřeviny** obalení chvojím, papírem, přisypáním zeminou, vydatná zálivka
- **Zmlazování** – vyřezáváním starých výhonů
- Před **škůdci a chorobami**, správným řezem (usměrňuje kvetení a růst a dosáhneme požadovaných tvarů)

  - správně umístěné a ošetřované - vitální rostliny lépe samy odolávají škůdcům a houbovým i jiným nákazám

Jehličnaté stromy

Borovice lesní *(pinus sylvestris)*

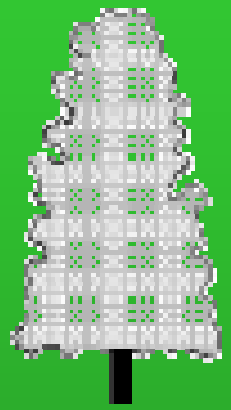

Stromek s kuželovitou kor. a nepravid. obrysem

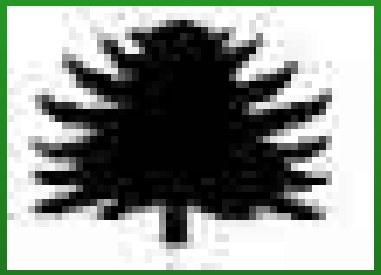

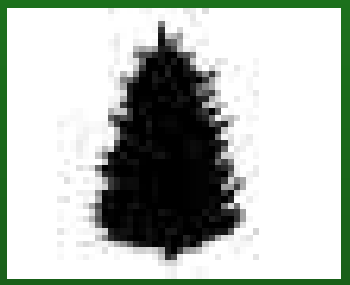

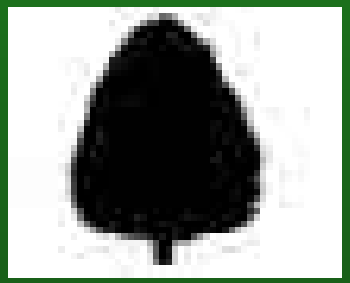

Charakteristika:

- Může dorůst výšky až 40 metrů. Dožívá se stáří 300 až 350 let.
- Kůra dolní části kmene je šedohnědá, rozpukaná, v horní části a u větví má barvu rezavou, konce větví jsou pokryty kůrou zelenou.

- Kořenový systém - mohutný hlavní kořen, jdoucí do hloubky.
- Jehlice dlouhé 4 - 8 cm vyrůstají ve svazečcích po dvou.
- Kvete v dubnu až červnu (poprvé ve stáří 15 - 20 let).
- Samčí KVĚTY - šištice jsou sírově žluté, samičí růžově červené.
  Šišky dozrávají dva roky.

Využití:

- Poskytuje vynikající pružné, lehké a měkké pryskyřičnaté dřevo s výraznou kresbou letokruhů.
- Používá se v dolech na výrobu pražců.
- Je jedním z nejvhodnějších dřev na stavbu lodí.
- Vynikající je i jako palivo.
- Pryskyřice je zdrojem terpenických látek.
- Je vysazována pro zpevnění sutí a písčitých půd i jako okrasný strom.

Rozšíření borovice lesní

Borovice černá (*Pinus nigra*)

importována, v lese zplaněla

Borovice vejmutovka (*Pinus strobus*)

importována, parková rostlina

Borovice kleč (*Pinus mugo*)

horské oblasti, parková r.

Jedle bělokorá (*Abies alba*)

Strom s přísně kuželovitou korunou

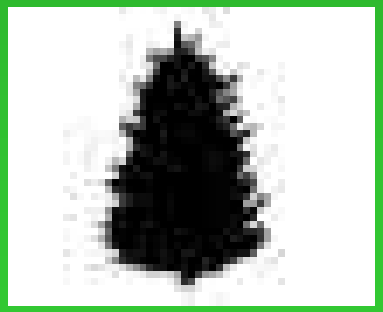

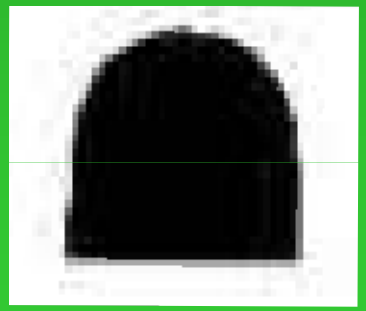

Charakteristika

- Jedle je vysoký statný jehličnatý strom s pyramidální až válcovitou korunou.
- V horských a podhorských lesích, společně s bukem vytváří nyní již vzácné bukojedlové lesy.
- Dorůstá výšky 30 až 65 m (nejvyšší strom v ČR, 58 m a dožívá 300 až 400 let)
- Kůra hladká, většinou světle šedivá
- Jehlice 2–3 cm dlouhé, ploché, na svrchní straně leskle temně zelené, na rubu s dvěma lesklými proužky (průduchy).

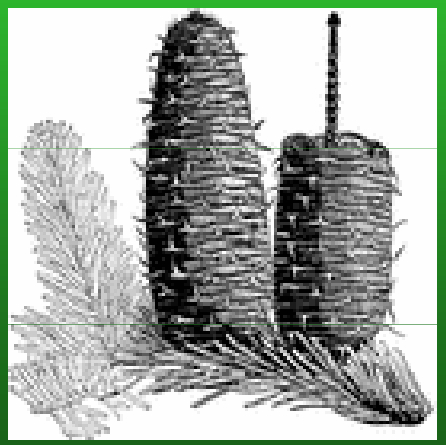

- Šišky vzpřímené, 10–20 cm dlouhé, 3–5 cm široké, válcovité, nahoře zaoblené.
- Dozrávají během září a rozpadají se na stromech. Šupiny opadávají a na stromech zůstávají pouze vřetena.

Smrk ztepilý *(Picea abies)*

Strom s přísně kuželovitou korunou

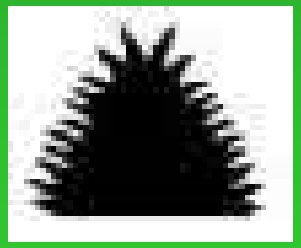

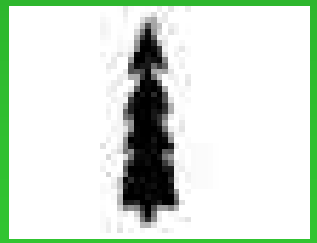

Olistění: jehličnaté, stálezelené
Výška: v rozmezí 30 - 40 m
Šířka: v rozmezí 20 - 30 m

Charakteristika

- Statný stálezelený jehličnatý strom s rovným kmenem, s šedohnědou až červenohnědou šupinovitou kůrou -borka.
- Kořenový systém je mělký, bez hlavního kořene = **vývraty**
- Jehlice jsou 10-25 mm dlouhé, 1 mm široké, na průřezu čtyřhranné a na konci zašpičatělé.

- Šištice původně rostou směrem nahoru, ale ještě před opylením se mění na převislé. Šišky jsou nerozpadavé, podlouhlé.

Douglaska tisolistá
(Pseuditsuga douglasii)

Původní rozšíření: Pobřežní oblasti západní části Severní Ameriky – západní okraj USA a jihozápadní část Kanady.

Olistění: jehličnaté, stálezelené
Výška: v rozmezí 55–100 m
Dožívá se stáří 500–1 000 let.

Charakteristika

- Rozemnuté jehlice mají velmi příjemnou citrusově balzámovou vůni, vytrvávají na větvích až 5–8 let.
- Šišky nerozpadavé, hnědé, krátce stopkaté, dole visící, 5–10 cm dlouhé, asi 3 cm široké. Semenné šupiny okrouhlé, celokrajné, asi 2 cm široké. Výrazné zpět neohnuté podpůrné trojcípé šupiny vyčnívají ze šišky.
- .

Jalovec obecný !(*Juniperus communis*)

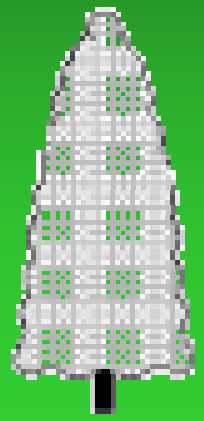

Stromek s kuželovitou, hustou korunou

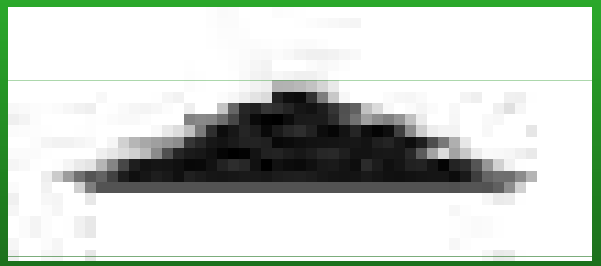

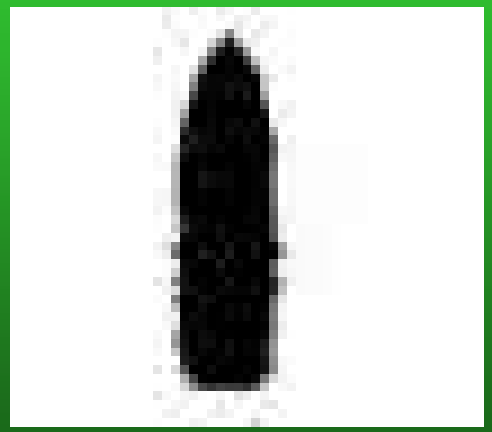

Olistění: jehličnaté, stálezelené
Výška: **strom** nebo **keř**
v rozmezí 10 - 20 m
Šířka: v rozmezí 6 - 10 m

Využití !:

- Jalovčinky (nepravé plody jalovce) jsou silně aromatické, obsahují silice s dezinfekčními účinky i další zajímavé látky.
- V kuchyni jsou využívány jalovčinky jako přírodní koření do marinád k nakládání masa, někde se z nich vyrábějí sirup, šťáva, ocet, víno a známá je především jalovcová - gin.

- Odvar z jalovčinek se používá jako močopudný při onemocnění ledvin a močového měchýře, proti ledvinovým kamenům, dně a revmatismu, při nemoci kůže, též jako lék proti kašli a nadýmání.
- Umožňuje hnízdění ptactva, poskytuje potravu ptactva, v protihlukových stěnách

Modřín opadavý *(Larix decidua)*

Strom se řídkou korunou,
s vodorovnými větvemi

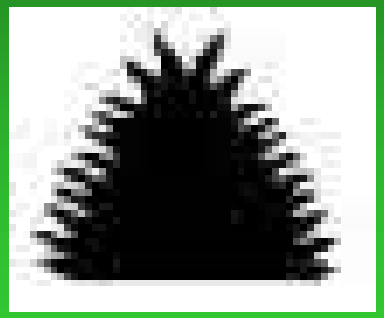

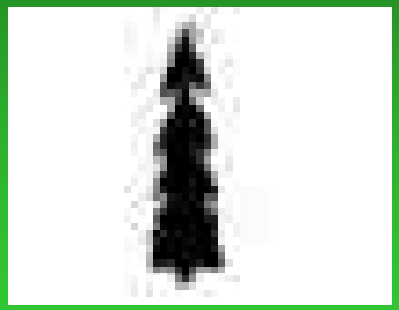

Samčí a samičí květy

Větev s opadavými jehlicemi

Tis červený ☠ *(Taxus baccata)*

Zerav ☠ (*Thuja*)

Listnaté stromy

Dub letní *(Quercus robur)*

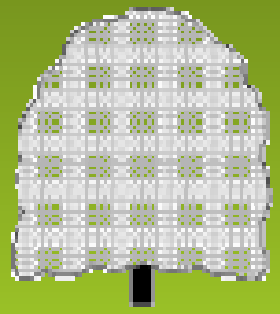

Strom s hustší, pravidel.
široce vejčitou korunou

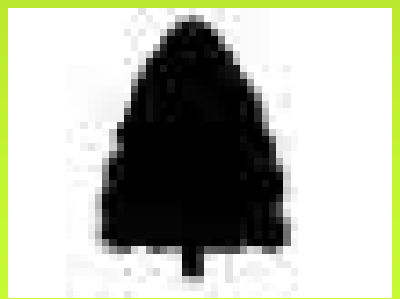

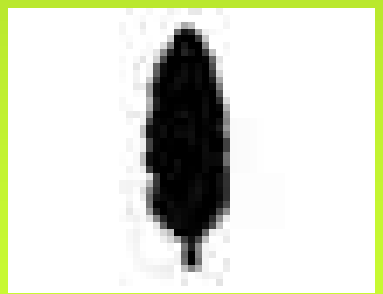

Dub letní *(Quercus robur)*

Dub zimní(*Quercus petraea)*

Buk lesní

(*Fagus sylvatica*)

Habr obecný *(Carpinus betulus)*

Jilm (*Ulmus*)

Javor mléč
(*Acer platanoides)*

Javor klen
(*Acer pseudoplatanus)*

Javor babyka
(*Acer campestre)*

Jasan ztepilý (*Fraxinus excelsior*)

Bříza bělokorá
(*Betula pendula*)

Olše lepkavá (*Alnus glutinosa*)

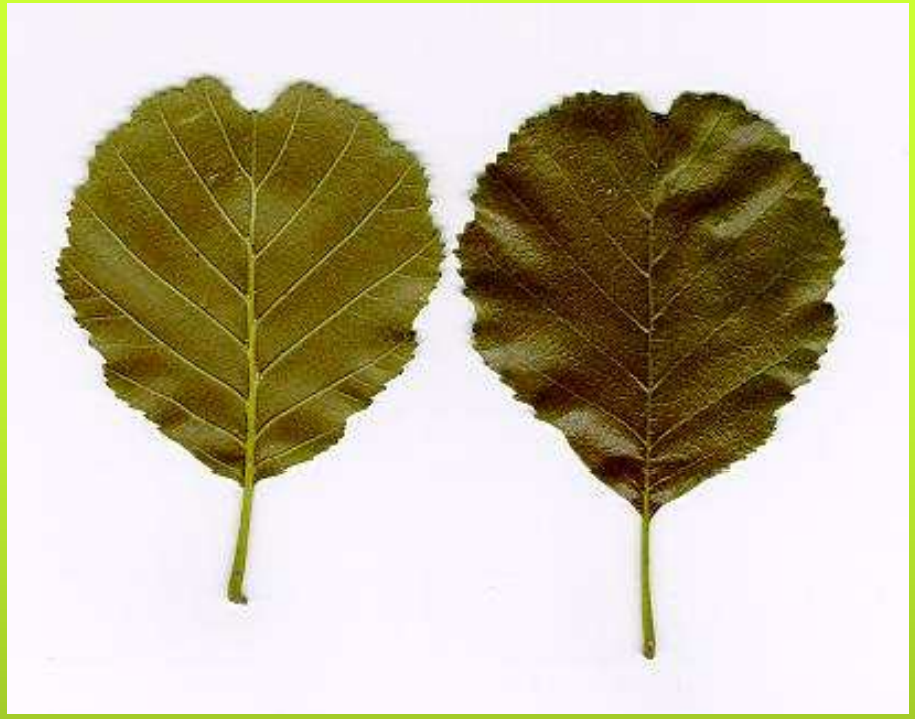

Topol bílý
(*Populus alba*)

Vrba jíva
(*Salix caprea*)

Listnaté opadavé keře

Zlatice (*Forsythia*)

Dřín ♥(*Cornus*)

Pámelník bílý !
(*Symphoricarpos albus*)

Tavolník
(*Spiraea*)

Šeřík !(*Syringa)*

Šácholan (*Magnolia)*

Rostliny stálezelené - listnaté

Zimostráz (*Buxus*)

Dřišťál (*Berberis*) !

☠ Mahónie (*Mahonia*)

☠ *Cesmína (Ilex)*

Listnaté popínavé dřeviny

☠ Břečťan popínavý (*Hedera helix*)

- Fotografie a obrázky citovány dle:
  - www.biolib.cz
  - www.wikipedie.cz

Děkuji za pozornost

Přeji hezký zbytek dnešního dne

Ing. Helena Jedličková, Ph.D